

«НЕАБДЫМНАЕ НЕБА КАХАННЯ»: ВЫЗНАЧЭННІ КАХАННЯ Ў БЕЛАРУСКІМ ПАЭТЫЧНЫМ ДЫСКУРСЕ

У сённяшні час, век глабалізацыі і нанатэхналогій, калі свет практычна нахіліўся ў бок самаразбурэння, павышаецца цікавасць да ўнутранага стану чалавека, свету пачуццёвага пазнання жыцця галоўнага жыхара планеты – чалавека. Звяртанне да тэмы кахання і любові з’яўляецца важным як для разумення агульнага зместу гэтай катэгорыі і вызначэння яе нацыянальнай спецыфікі, так і для высвятлення важнасці маральна-этычных канстантаў у працэсе выхавання чалавека.

Тэма кахання заўсёды хвалявала зямлян. Вакол яе заўсёды вяліся спрэчкі. Аб яго загадкавасці і немагчымасці поўнага вызначэння гаварылі старажытныя паэты Усходу, філосафы старажытнай Грэцыі, асветнікі, паэты і пісьменнікі ўсіх гістарычных эпох і ўсіх нацыянальных кантынентаў. Што ж такое каханне? У чым яго сутнасць? Ці існуе яно наогул? Як яно прыходзіць і знікае? Паспрабуем адказаць на гэтыя і іншыя пытанні, узяўшы на ўзбраенне шматлікія творы беларускага паэтычнага і філасофскага дыскурсу.

Разнастайныя вызначэнні кахання адлюстроўваюць мнагамернасць гэтага феномену. Каханне лічыцца рэлігійным пачуццём, псіхалагічным станам, глыбокім інтымным пачуццём, біялагічным (палавым) інстынктам, суб’ектыўным, перажываннем відам камунікацыі... Звязанае з адносінамі блізкасці, агульнасці паміж людзьмі, імкненнем да духоўнага і фізічнага аб’яднання, каханне мае даўнюю традыцыю аксіялагічнага апісання. Яно застаецца аб’ектам пільнай увагі з часоў Платона да нашых дзён і вывучаецца ў філасофіі, тэалогіі, псіхалогіі, фізіялогіі, культуралогіі, сацыялогіі і іншых навуках.

У кнізе споведзяў вядомых людзей Беларусі «Шчыра, як на духу» (Мн., 2002) адказы на многія пытанні так ці інакш былі звязаны з каханнем і любоўю: *шчасце, шчаслівае жыццё* – гэта любіць і быць любімай (С.Акружная), калі ты любіш і цябе любяць (В.Глушакоў), калі ёсць любімая праца і каханне (Р.Гарэцкі), *самы радасны момант у жыцці* – гэта час кахання (С.Алексіевіч), калі пакахаў сваю будучую жонку (І.Шамякін), калі сустрэў тую адзіную, аб якой марыў (В.Шаранговіч), *сямейнае шчасце* – гэта дружная сям’я з каханнем і павагаю (Л.Асецкі), узаемаразуменне і ўзаемнае каханне (Г.Бураўкін), узаемаразуменне і ўзаемалюбоў (Л.Яўменаў), калі шлюб па каханню (В.Глушакоў), гэта разумець адно аднаго і любіць (С.Законнікаў), каханне на ўсё жыццё і дзеці (І.Шамякін).

Каханне – гэта крыніца радасці і лепшых імкненняў чалавека, пачуццё бязмернай павагі да жанчыны, яе хараства, прывабнасці, душэўнай чысціні. У беларускай літаратуры нямала твораў, гераіні якіх, праходзячы праз цяжкія выпрабаванні, захавалі на ўсё жыццё першае нясмелае юнацкае пачуццё.

Каханне Алесь Загорскага і Міхаліны Раўбіч (раман У.Караткевіча «Каласы пад сярпом тваім») дапамагае героям перанесці ўсё цяжкасці жыцця, пераадолець спакусы лёсу і застацца вернымі самім сабе і ўзаемнаму любоўнаму пачуццю. Адным з яркіх прыкладаў можа служыць каханне Адама Міцкевіча да Марылі Верашчакі, якое кардынальна змяніла жыццё геніяльнага паэта. Кінула яго ў вір глыбокіх перажыванняў. Паэт навекі ўвасобіў каханую як ідэал высокай і чыстай прыгажосці, які на ўсё жыццё стаў яго пуцяводнай зоркай. Каханнем стагоддзя назвала К.Я.Шышыгіна-Патоцкая рамантычныя і ўзнёслыя адносіны Барбары Радзівіл і Жыгімонта Аўгуста.

Каханне – неад’емная частка чалавечага жыцця – індывідуальнае і непаўторнае, выяўляецца ў шматлікіх формах і іпастасях. З-за сваёй прыцягальнасці і пастаяннага магнітнага цягацця яно лічыцца жыццёвай цэннасцю, асновай жыцця. *«Каханне — гэта падмурак, на якім усё стаіць, — разважае Алесь Камоцкі. — І ў прамым, і ў пераносным сэнсе. Для мяне асабіста каханне вызначаецца значна шырэй, чым проста адносіны паміж мужчынам і жанчынай. Бо каханне — гэта жыццё»*. І з гэтым нельга не згадзіцца, бо каханне напаўняе жыццё сэнсам, вучыць жыць не дзеля сябе, а дзеля іншага. Каханне – гэта цудатворная сіла, здольная запаліць святло ў самых патаемных кутках душы, гэта жыццёвы кампас, цуд, крыніца сіл, крылы для палёту. Яно даражэй за ўсе скарбніцы: *Каханне – зарука вечнасці жыцця* (Г.Бураўкін). *Каханне – лепшы кампас у жыцці, Бо нельга без яго знайсці кірунак, ... гэта моцны рухавік жыццёвы* (А.Балуценка). *Каханне наша – крылы, Каб узляцець вышэй* (Г.Атрошчанка). *Крылы – наша каханне* (Х.Гурыновіч). *Твая любоў гарачая — Крыніца сіл маіх* (Я.Непачаловіч). *І каханне тваё я ўспрымаю як цуд, Што асвеціць жыццё і надзеліць трываннем, І пазбавіць мой лёс ад нягод і пакут* (Л.Пранчак). *Каханне-святло невядомае зоркі* (Л.Дранько-Майсюк). *Мяне на зямлі, як малітва, трымае Неабдымнае неба кахання твайго* (З.Марозаў).

Сапраўднае каханне напаўняе жыццё светам, радасцю, дапамагае жыць, змагацца і перамагаць: *Веру — Лягчэй пры нагодзе любой Цяжар гадоў нам трымаць на плячах, Покуль ідзе з намі поруч любоў, Покуль і ў сэрцы вясна І ў вачах* (А.Зарыцкі): Яно, на думку рускага пісьменніка І.Тургенева, мацней за смерць і страх смерці. Аб неперажывальнасці кахання, яго надзвычайнай сіле сцвярджаецца ў наступных радках: *Каханне ёсць, у каханні сіла, Яно з табой на ўсё жыццё, Жыццё каханне нарадзіла, І толькі смерць мацней яго!* (А.Кельмуц). *Каханне... растопіць ільды асярогі і вызваліць скрытыя воды* (А.Бадак).

Пры вызначэнні сутнасці кахання даволі часта выкарыстоўваюцца дэфініцыі карытатыўнага характару, якія актуалізуюць такія семы, як бескарыслівасць, міласэрнасць, гатоўнасць дараваць і прыносіць радасць, нічога не патрабуючы ўзамен. *«Кахаць - гэта знаходзіць у ішчасці другога сваё ўласнае ішчасце»*, – пісаў Г.Лейбніц. Такое каханне кіруецца маральнымі прынцыпамі і прадугледжвае любіць чалавека такім, якім ён ёсць на самой справе. У яго аснове – гармонія паміж людзьмі, духоўны рост чалавека,

магчымасць яго далейшага раскрыцця і ўдасканалвання: *Сапраўднае каханне ёсць ахвярнасць, прынясенне ў дар самога сябе* (У.Клімовіч). *Каханне трэба берагчы ад наносаў дробнага самалюбства* (К. Кірэнка). *Каханне – гэта калі ты ўвесь час думаеш пра аднаго чалавека, і гэтыя твае думкі — самае галоўнае і асноўнае, незалежна ад нейкіх тэрміновых спраў і абавязкаў* (Л.Сом). *А каханне без павагі – не каханне* (У.Карпаў)

Да ліку складальнікаў любоўнага пачуцця адносяць радасць і шчасце. Улюбёныя радуюцца адзін аднаму і радасцям кожнага. Яны шчаслівыя шчасцем сваіх каханых: *Мы – дзве ракі, напоўненыя шчасцем, мы – дзве рукі, што мкнуцца ў вышыню* (М.Федзюковіч). *Каханне – гэта шчасце, якога хопіць на ўсё жыццё* (Г.Бураўкін). *Першае каханне – гэта радасць, шчасце, казка, сон* (А.Балаценка). *Мне радасць цябе кахаць, Мне шчасце з табою быць* (Л.Пранчак). *Там любоў, дзе радасць Правіць цэлым светам Ад твайго пагляду* (Т.Бондар).

У асобных выпадках каханне інтэрпрэтуецца як лёс, наканаванне, прадвызначанасць: *Мы прыем каханне пакорна, Як лёс ці як божую ласку...* (Л.Пранчак). *Каб і хацелі, мы б не рамінулiся, Бо лёс даўно ўсё вырашыў за нас* (У.Шпадарук). *І ёсць каханне ў гэтым свеце, Яно нікога не міне...* (Л.Дранько-Майсюк)

Многія характарыстыкі кахання звязаны з выяўленнем часу існавання гэтага пачуцця, яго працягласці. У каханні, на думку многіх, адсутнічае статычнасць. Гэта пачуццё можа ўзнікаць, пэўны час існаваць і знікаць, што залежыць ад умення і здольнасці чалавека любіць, ад яго прыроднага і ўзроставага рэсурсу (на сапраўднае працяглае каханне, кажуць, здольныя літаральна адзінкі). *«Нас маладосць адорвае каханнем, каханне нас вяртае ў маладосць»*, – піша Раіса Барвікова, падкрэсліваючы вялікую роль кахання ў падтрымцы жыццёвых сіл і энергіі чалавека ў яго сталыя гады, калі эмацыянальная прыязнасць умацоўваецца. *«Каханню ўзросты ўсе пакорны, Хоць у палоне тым не ўсе!»*, – акцэнтуюць увагу на выбіральнасці кахання Алесь Знончак. *«Каханне праходзіць, і на яго змену прыходзіць новае і свежае пачуццё»*, – зазначаюць лірычныя героі вершаў Аркадзя Куляшова і Кастуся Цвірка: *Прайшла любоў, прыходзіць муза, Святлее розум, гiне тлум. Я вольны, прагну зноў саюза Чароўных гукаў, мар і дум* (А. Куляшоў). *Я прыйшоў да вас, каб сказаць, Што не раз можна ў свеце кахаць: Хоць любоў на зямлі адна, Паўтарыцца можа яна* (К.Цвірка).

Тэмпаральныя азначэнні кахання можна размеркаваць па дзвюх групам. У першай актуалізуюцца семы ‘кароткачасовасць’, ‘хуткабежнасць’, ‘маланкавасць’: *Каханне – час цудоўнага цвіцення, Імгненна прабягае дзіўны час, Яго падоўжыць цепліца імкненне, Ды адцвітаюць кветкі хутка ўраз* (А.Балуценка). *Як золата восеньскіх дрэў – Каханне на свеце не вечна* (Л.Пранчак). *О, міг любві, не адпалай дачасна. Нібы касцёр, пачуцці ўзварушы!* (М.Мятліцкі).

Тэмпаральны паказчык другой групы звязаны з характарыстыкай кахання як сталага, бессмяротнага пачуцця. Калі каханне ўзаемнае, то для закаханых перастае існаваць час, і гэты момант як бы пераходзіць у вечнасць.

Каханне – не хвіліннае пачуцце, а вечнае жыццё, якое прадаўжаецца ў наступных пакаленнях і робіць жыццё чалавека часткай бясконцага жыццёвага кантынууму: *Ёй [любаві] век гарэць і не згарэць датла, Ёй век цвіці, не знаўшы адцвітання* (А.Звонак). *І ўсё ж нямеркнучай была Сярод усіх вякоў, Як прыклад сонца і святла, Вялікая любоў* (М.Хведаровіч). *Агні кахання — вечныя агні. Яны нікому з нас не спяць вочы* (А.Грачанікаў). *Каханне – вечная вясна паэтаў* (У.Скарынкін). Эдуард Валасевіч праводзіць антытэзу «згаснуць зоркі – не згасне каханне» і тым самым сцвярджае ідэю вечнасці кахання: *Зоркі згаснуць на світанні, Толькі полымя кахання Не пагасне у вачах тваіх*.

Філасофскія разважанні пра нязначны па часе зямны шлях чалавека, пра пэўную наканаванасць кахання ў лёсе кожнага чалавека гучаць у радках верша Генадзя Бураўкіна, насычанага экзістэнцыяльнымі антонімамі і вобразнымі метафарамі: *Мы ўсе праходзім поўны круг жыцця — Ад першых слёз Да сціхлага дыхання, Адпіўшы чашу хмельнага кахання, Адчуўшы колкі холад забыцця*.

Каханне, як вядома, мае свае законы развіцця, свае ўзросты: рамантычную вясну, гарачае лета, раннюю ці познюю восень і суровую зіму. Запал, вялікая сіла кахання найчасцей перадаецца праз метафарычныя значэнні полісемантаў *агонь, вогнішча, полым, касцёр, жар*. Першаснае значэнне такіх слоў звязана з працэсам гарэння, і рэакцыя сэрца і душы нагадвае рэакцыю цела на агонь, гарачыню. «*Каханне наша, як пажар. Але ніхто яго не тушыць. Шугае полымя да хмар І спапляе жарам душы*», – зазначае Леанід Пранчак. Пры метафарызацыі дадаткова актуалізуюцца квантытатыўныя семы ‘моц’, ‘вялікая сіла выяўлення’, ‘уздым’: *А цяпер вось кахання агню Адаеш пачуццё ты і сілы* (У.Жылка). *Вы распалілі вогнішча ўва мне, Яно гарыць, і я ў ім дагараю* (Р. Барадулін) *Зоркі згаснуць на світанні... Толькі полымя кахання Не пагасне у вачах тваіх* (Э.Валасевіч). *Пачуцці, якія доўга гарэлі ў глыбіні душы асобнымі іскрамі, успыхнулі ў тую хвіліну вялікім полымем* (І.Шамякін). *Той касцёр не з полымя і дыму, той касцёр з пачуццяў і суніц* (У.Гетманчук). *Толькі сэрца ў цемрыве стыне: Там гарыць майго кахання жар* (Я.Золак).

Вялікае пачуццё ўскалыхвае душу чалавека, прымушае яе бурліць, хвалявацца. Таму параўнанне такога пачуцця з бурай, віхурай, штормам і іншымі прыроднымі з’явамі разбуральнага характару ў літаратурных творах лічыцца традыцыйным: *Любоў — гэта смерч, ураган* (А.Зарыцкі). *Здавалася, ужо забыўся, плюнуў на яе [Іну]. А ўбачыў — зноў бура ўзнялася ў грудзях, разгарэўся агонь* (М.Ваданосаў). *Нечакана выбухне аднойчы і захлісне віхура пачуцця* (Р.Баравікова). *Гатоў цябе я ўсю скусаць, — Усціш маіх настройў шторм* (Я.Пушча). *Пайшла нават Свіслач бурліваю плыню, – Юнак у каханні прызнаўся дзяўчыне* (А.Александровіч).

Многія пісьменнікі даволі часта выкарыстоўваюць прыём паслядоўнага нанізвання метафар і іншых вобразна-выяўленчых сродкаў, у выніку чаго ствараецца панарамы малюнак-апісанне, у якім падкрэсліваюцца самыя

разнастайныя нюансы высокага пачуцця, шматлікія аспекты яго выяўлення: *Каханне — гэта полымя, агонь жыцця, тварэнне цуду* (Г.Юрчанка).

Паэтычны дыскурс сведчыць, што каханне ўспрымаецца супярэчліва. Яно можа не толькі узвышацца і рамантызавацца, але і прызямляцца: *Каханне і прынізіць, і.. узніме, Пакуль у ім жывае душа мая* (Р.Баравікова). Аб складанасці кахання, яго амбівалентнасці, дваістасці сведчаць шматлікія прыклады, у якіх процілеглыя пачуцці, узнёслыя і прыземленыя парывы, перадаюцца адначасовым выкарыстаннем антонімаў *любоў — нянавісць, радасць (шчасце) — гора (пакуты, боль, слёзы), горыч — слодыч, мёд — палын, свабода — няволя: Кактэйлі любові з нянавісцю — звычайны сучасны пакой. Дзе вы, былыя страсці, няма ні той, ні другой* (П.Шруб). *Бо каханне — з радасці і слёз, Шчасце, перамешанае з горам* (А.Балуценка). *Востраў тугі і кахання... І горыч, і слодыч кахання* (А.Мара). *У каханні ёсць радасці, пакуты і слёзы... У кахання няма аданаго — перамог* (С.Законнікаў). *Прышло каханне, а разам з ім і яго неразлучныя спадарожнікі: шчасце і пакуты* (Э.Васілевіч). *На схіле веку тлумна-злога І мёд спазнаўшы, і палын, Я зразумеў, як гэта многа, Калі ты ў свеце не адзін* (А.Пісьмянкоў). *Каханне — і свабода і няволя, Крыніца смутку, радасці і болю* (С. Грачанікаў).

Унікальнасць кахання ў яго непаспэжым шматабліччы, якое можа нагадваць вечнае мігценне зорак, зыб на паверхні вады, трапятанне лістоў на дрэве, полымя агню... Самыя нечаканыя азначэнні кахання, шматлікія яго паралелі і суадносіны можна знайсці ў паэтычным лексіконе многіх пісьменнікаў. Каханне для Паўлюка Пранцузы — *першы ветразь у вясну трывожных год*, для Нічыпара Чарнушэвіча — *надзей лавіна*, для Рыгора Барадуліна — *выспа сноў*, для Васіля Гадулькі — *светлы сон душы*, для Анатоля Грачанікава — *гэта круг, і радыус яго — як свет, бясконцы. «Любоў мая, ты скрыпка, і улюбалы, І шаргункі — над грывамаі гадоў»*, — усклікае Яўгенія Янішчыц. *«Каханне — гэта натхнення сакаліны ўзмах,.. каліны прысмак на губах»*, — лічыць Генадзь Бураўкін. *«Каханне — пачуцця святога азарэнне, чацвёртва светлае вясло»*, — зазначае Леанід Якубовіч, вылучаючы ў гэтым пачуцці высокі свет азарэння. Часам каханне параўноўваецца з віном, любоўнай ап'яnelасцю ад такога напітку: *Я зберагу віно кахання У кубку стомленай душы* (З.Марозаў). *Пабудзь са мной. Яшчэ не выпіты кілішак, яшчэ напой кахання нашага не выйшаў увесь да дна* (М.Адам). *Атручан хмельным соладам кахання* (У.Жылка).

У паэтычных радках могуць актуалізавацца негатыўныя семы, звязаныя з характарыстыкай кахання як болю, пакуты (асабліва, калі яно прайшло, мінула): *Каханне — боль, нясцерпны боль Датуль, пакуль яно — каханне!* (Л.Пранчак). *Каханне — найцяжэйшая з пакут. Мая добраахвотная пакута* (А.Грачанікаў). *Усё пекла я зведаў кахання, Усе мукі яго скаштаваў* (Я.Купала). *Нам сталі скрухай пацалункі — мы развіталіся ў журбе... Хаваю боль свой... Хаваю боль... Боль...* (А.Масарэнка). *І бяссонніцаю зваўся боль. І была бяссоніцай любоў* (Я.Янішчыц). *Я думаў, што каханне — пакуты, якія немагчыма перажыць* (Г.Бураўкін). *Я твой сум, а ты мой боль* (Л.Пранчак). Некаторыя лірычныя героі вершаў успрымаюць каханне як хваробу, ад якой

чалавек губляе сон і апетыт, аддаляецца ад сяброў і знаёмых: *Каханне — смяротная хвароба* (А.Камоцкі). *Я вар'яцею ад цябе, Таму што я цябе кахаю* (Л.Пранчак). *Дыягназ хваробы маёй адвечны: каханне, разлука, журба* (З.Прыгодзіч). І ад гэтай хваробы, на думку З.Прыгодзіча, не існуе лекаў: *Ад стыхіі ж гэтай боскай, уладарнай Лекаў не існуе, знаю, ні ў каго* (З.Прыгодзіч).

Няшчасная любоў, якая прыносіць боль і пакуты, у асобных творах асацыіруецца з астрогам, турмой: *Каханне – астрог. Мы казалі, а чулі не мы. О, каханьня астрог!.. Кожны дзень я Вырываўся з цябе, як з турмы. І з астрожным кляймо на ілбе Я шукаў сабе волі ў гульбе, У абдымках спустошанай стомы І чужы, сам сабе не знаёмы, Я штоночы вяртаўся ў цябе, Як вяртаецца магма ў разломы* (У.Някляеў). Свайго роду рамантызацыя негатыўных перажыванняў і гора, гатоўнасць да самаахвярнасці і здольнасці несці гэты «крыж пакут» да канца жыцця выказваюцца ў наступных радках: *І хто сказаў, што нам саюз – палон, Што, нібы крыж, цяжкі і сумны ён? Я ўсё жыццё яго гатовы несці* (Я.Сіпакоў). *Каханне – клетка? Ды такой бяды – Хутчэй туды, хутчэй хачу туды* (Я.Сіпакоў). *І ты і я – пакутуем удвух, Бо мы – адно суцэльнае чаканне* (В.Собаль). *Мы прыйдем з табой да кахання Праз боль, перашкоды і мукі* (Л.Пранчак).

Страта кахання ў многіх паэтаў асацыіруецца з памінкамі, свечкай, палыном: *Адгуляла каханне хаўтурчы на рамонкавых снах* (М.Адам). *Зоркі ў небе, як свечкі На памінках каханья* (М.Пазнякоў). *Таму ці варта плакаць над сабою, Над свечкаю былога пачуцця...?* (Г.Бураўкін). Каханне, што мінула, засталася толькі ва ўспамінах, можа параўноўвацца з папялішчам, з іржышчам: *На папялішчы каханья знікнуць былыя мары* (І.Хадарэнка). *Іржышча нашага кахання Бязлітасна абоім раниць сэрца* (Г. Дашкевіч).

Сапраўднае каханне вернае і верыць. «Без вернасці – няма і каханья», – сцвярджае Х.Жычка. Вернасць, адданасць, прызнанне ў бясконцай любові – даволі пашырэнні дзейтматыў у беларускім паэтычным дыскурсе: *Я твой, я твой вечны садоўнік, І покуль я ёсць – твайму саду цвісці...* (Э.Зубрыцкі). *Я цябе не аддам нікому, Спадарожніца русакосая. Прыраўную да ветру, да грому, Да травы, калі будзеш босая* (К.Жук). *І ўсе кветкі і травы Пакладу табе моўчкі да ног, Ад нязнанага шчасця, Ад удачы сваёй захмялелы, малады і наіўны І твой раб, І твой Бог* (Г.Бураўкін). *Мне цяжка нават уявіць, Дзе б апынуўся я сягоння, Калі б не здолеў паланіць Цябе і стаць тваім палоннікам* (У.Шпадарук). *За табой, як нітка за іголкай, Я на свеце да канца пайду* (М.Калачынскі).

У чароўным свеце каханья валадарамі з'яўляюцца двое – ён і яна. Яны, як два полюсы магніта, прыцягваюцца адзін да аднаго. Закаханыя сэрцы шукаюць адно ў другім падабенствы, і каханне, на думку многіх, саюз раздзеленых частак першапачаткова адзінай істоты. Міф пра раздзяленне Зеўсам двухполых і двухцелых істот (андрагінаў) на дзве часткі, якія да гэтага часу шукаюць свае «палавінкі», знаходзіць сваё адлюстраванне ў

многіх паэтычных радках. Упэўненасць у такой сустрэчы, магчыма, незямной, гучыць ў радках Ніны Мацяш:

Мы стрэнемся, хоць нас ужо не будзе,

Не будзе ні мяне, ні цябе.

Наступнікі, нязнаныя нам людзі,

Авяць немагчымае цяпер.

Пошукі каханага чалавека – нялёгкая справа. І калі гэта адбываецца, то дзве «палавінкі» становяцца арганічнай цэласнасцю, дзе немагчыма існаванне адзін без аднаго: *З'яднала нас прырода удваіх, Як два крылы – свайго палёту прыклад, Як два вечназялёныя гаі, Як хвалі дзве, што абняліся звыкла* (Я.Сіпакоў). *Ты – гэта я. Я – гэта ты. Выйшлі абое сюды з любаты, З нераздаданай нікім мілаты* (С.Законнікаў). *Мы родныя крывёй і духам, Мы – духу і крыві зліццё*. (У.Някляеў).

І зразумелымі кожнаму становяцца ўзвышаныя радкі Адама Русака аб жаданні быць побач з любімым чалавекам усё жыццё:

Толькі з табою мне хочацца быць,

Толькі з табою.

Радасць, і гора, і шчасце дзяліць

Толькі з табою.

Паводле сцверджанняў псіхолагаў, пачуцці закаханых неаднолькавыя па сіле выяўлення: у аднаго яны, як на дэкладных шалях, ураўнаважаныя, спакойныя, у другога – больш імпульсныя, узбуджана-нервовыя. Больш закаханы чалавек, як правіла, становіцца ахвярай каханна, вязнем, рабом, заложнікам сваіх пачуццяў. Восі як пра гэта сцвярджаецца ў паэзіі: *Каханне, ты — прывабная быліна, дзе з двух герояў нехта вечны раб* (Р.Баравікова). *Мая любоў!.. Ужо і мне падтрыццаць — Я ж раб тваіх жаданняў зноў і зноў* (У.Лісіцын). *Ці ж гэтыя я твой вязень? Ці ж мая навечна ты?* (В.Стрыжак). *Ці ж з гэтымі, браце, саўладаеш? Ратунку ад яго няма... Як прывід, на зямлі блукаеш Я – вязень, ты – мая турма* (Э.Валасевіч). *Я твой нявольнік, Твой прыгонны, Я вольную ў цябе прашу* (Р.Барадулін). *Не я цяпер рашаю лёс яе [Мірысі], — Заложніцы святой любові свае, Любові, якой не мне даваць параб* (А.Куляшоў).

«У закаханых – рыцарскае званне!», – пісаў Сяргей Панізнік. І таму яны па рыцарскіх законах павінны знаходзіць выйсце з самых складаных жыццёвых сітуацый, з годнасцю несці званне каханага і з такой жа годнасцю пераносіць страту каханна. Удзячнасць за былое каханне, пажаданне новага шчаслівага жыцця і павага да каханага чалавека гучаць у шчымлівых развітальных радках: *Я за цябе памалюся, Каб у далёкай цішы Жыў ты ні ў горы, ні ў скрусе – З ясным святлом на душы* (А.Бадак). *Імя тваё мне не перабаліць. Ніколі. Знаю. Быў і ёсць. Любімы* (Н.Мацяш). *Каханне маё прайшло. Яго ты не зберагла. Як бы там ні было, – Дзякуй, што ты была* (Л.Пранчак). *У жыццёвай імжы я каханне, як ношу, пранясу у душы* (В.Гарановіч).

«У любові тысячы аспектаў, і ў кожным з іх – свой свет, свой смутак, сваё шчасце і свая духмянасць», – пісаў К.Паустоўскі. І з гэтым выказваннем нельга не пагадзіцца. І кожнае новае пакаленне, перачытваючы творы пра

каханне, будзе па-свойму асэнсоўваць тую шырокую і бязмежную палітру значэнняў, адценняў і сугуччаў гэтага вялікага і вечнага пачуцця.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ